

Wederkerigheid in de sociale sector

Titel Voor wat hoort wat, naar een nieuw sociaal contract
Auteur Patrick Janssens
Uitgever De bezige bij
ISBN 978 90 854 2279 2
Pagina's 172
Prijs € 17,95

door Jan Steyaert, lector Fontys hogescholen

Net als Nederlandse politici willen Vlaamse politici wel eens een boek schrijven. De Antwerpse burgemeester Patrick Janssens heeft er al een paar op zijn naam staan, waaronder eentje over zijn toekomstdromen voor de stad. Nu komt hij met een boek over de toekomst van de verzorgingsstaat. Als burgermeester van een grote stad is Janssens bezorgd dat de houdbaarheid van die verzorgingsstaat niet alleen problematisch is op financieel vlak (onder andere door de vergrijzing) maar ook problematisch door het wegwijnen van solidariteit tussen burgers. Dat vraagt om een nieuw sociaal contract dat verder gaat dan het economisch terug gezond maken van de verzorgingsstaat, bijvoorbeeld door de pensioenleeftijd te verhogen. Wat we nodig hebben is een herwaardering van wederkerigheid, het uitgangspunt dat tegenover sociale steun ook een grote individuele verantwoordelijkheid staat. Steun vanuit de samenleving voor zorgbehoevende burgers is niet vrijblijvend, maar staat tegenover een morele verplichting tot meewerken aan participatie (aan onderwijs, aan arbeidsmarkt, ...).

Janssens schrijft niet alleen voor de toekomst, maar expliciteert ook de rode draad die al enkele jaren door het sociaal beleid van Antwerpen heen loopt. Vrijblijvende steun heeft er plaats gemaakt voor wederkerigheid: de stad biedt goed onderwijs, maar treedt streng op bij spijbelen; de stad biedt sociale huisvesting, maar eist van huurders dat ze Nederlands leren; de stad geeft bijstand aan wie dat nodig heeft, maar daar horen inspanningen richting arbeidsmarkt bij. Of, zoals Janssens schrijft: 'Deel uitmaken van de stad is geven en nemen. De samenleving vraagt iets terug voor wat ze geeft.'

Janssens, zelf van sociaal-democratische signatuur, riep voor het schrijven van zijn boek de hulp in van tweespraakmakende Vlamingen: Frank Vandenbroucke, sociaal-democratisch politicus en wetenschapper (net benoemt op

de Den Uyl-leerstoel aan de Universiteit van Amsterdam) en Bea Cantillon, wetenschapper met een verleden als christen-democratisch politicus. Vandenbroucke vult het verhaal van Janssens aan vanuit bovenlokaal perspectief en ontwikkelt een pleidooi voor een sociale investeringsstaat als opvolger en aanvulling op de traditionele verzorgingsstaat. Hij nuanceert ook het concept van individuele verantwoordelijkheid. Cantillon plaatst kanttekeningen vanuit wetenschappelijk en historisch perspectief en wijst er, net als Vandenbroucke, terecht op dat verantwoordelijkheid niet alleen een zaak van overheid en zorgbehoevende burgers is, maar ook van de private sector en de hoger opgeleide kansrijke burgers.

In het boek wordt duidelijk dat wederkerigheid historisch gezien een vanzelfsprekende bouwsteen van sociaal beleid was; dat het de afgelopen decennia die positie is kwijtgespeeld en het nu de uitdaging is het opnieuw in sociaal beleid en sociaal werk op te nemen.

Dit Vlaamse pleidooi voor wederkerigheid in de sociale sector is bijzonder relevant voor Nederland. Het is een verfrissende manier om rechten en plichten terug in balans te brengen en burgers op hun verantwoordelijkheid aan te spreken, zonder die nare beschuldigende toonzetting die er in Nederland dikwijls bij hoort (zoals recent de hoesjes met 'werkt voor de samenleving' voor taakstraffen). Wat uit de vele voorbeelden in het boek immers opvalt, is dat iemand aanspreken op individuele verantwoordelijkheid vertrekt van kansen en gedeelde verantwoordelijkheid en niet vanuit straffen en schuld. ■